

УДК 332.3

А. І. Крисак,

к. е. н., докторант, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

A. Krysak,

PhD in Economics, Doctor Applicant, Lutsk National Technical University, Lutsk

PERSPECTIVE DIRECTIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT BASED LAND RELATIONS INSTITUTIONALIZATION

У статті досліджено базові і нові інститути та інституції, що покращують ефективність регулювання земельних відносин в умовах сталого розвитку щодо використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земельних ресурсів та обґрунтовано перспективні напрями інституціоналізації земельних відносин для земель сільськогосподарського, лісгосподарського призначення, а також земель водного фонду. Визначено основні завдання впорядкування, формалізації та стандартизації земельних відносин для досягнення сталого розвитку. Відображено магістральні шляхи розвитку інституціоналізації земельних відносин щодо використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земельних ресурсів. Для вдосконалення інституціонального забезпечення земельних відносин запропоновано розробку та впровадження у виробничу діяльність спеціалістів земельної сфери кодексу професійної етики фахівця землевпорядника та геодезиста, складено структуру кодексу.

This article investigates basic and new institutes and institutions which improve land relations regulation efficiency under the conditions of sustainable development concerning land resources usage, possession, and disposal, protection and recreation of land resources, as well as determines perspective directions of land relations institutionalization for agricultural, forestry, and water fund lands. Main objectives to manage, formalize, and standardize land relations in order to achieve sustainable development are determined in the article. Long-distance directions of land relations institutionalization development towards land resources usage, possession, and disposal are represented by the author. It is suggested to elaborate and implement into the sphere of land specialist's economic activity The professional ethics code for the land-surveyor and geodesist in order to improve land relations institutional basics, the structure of the code is suggested in the article.

Ключові слова; інститут, інституція, земельні відносини, професійна етика.

Key words: institute, institution, land relations, professional ethics.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Інституціональна система є базисом регулювання, тому, на наше переконання, серед

компонентів трансформації земельних відносин на засадах сталого розвитку, одне з визначальних місць здійснення регуляторної політики належить перспективним напрямам інституціоналізації земельних відносин. Теорія питання становить науковий інтерес з тієї позиції, що

становлення земельних відносин в Україні має досить тривалий, а головне — нестабільний, незбалансований характер. Практичні аспекти становлення земельних відносин характеризуються зокрема нестабільністю суспільно-економічних інститутів та механізмів регулювання, які вимагають удосконалення у площині розбудови ефективної регуляторної політики. Проблема інституціоналізації дотична до усіх без винятку суспільних процесів незалежно від галузевої приналежності. Тому її відносять до фундаментальних системоутворюючих складових розвитку економічних процесів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Загальним проблемам інституціоналізації присвятили свої роботи Андерсен Б. [1], Іншаков О.В. [7], Кемпбел Дж. [8], Мочерний С.В. [9], Нікіфоров П.О. [10], Норт Д. [11], Сухоруків А.І. [13], Ткач А.А. [14], та ін. Серед авторів, що останнім часом висвітлюють проблематику розвитку інституційного забезпечення функціонування механізму державного регулювання земельних відносин, в наукових працях, такі як Васильєва Е.Э. [2], Гамільтон У.Х. [3], Голян В.А. [4], Есташе А., Мартиморт Д. [5], Фесіна Ю.Г. [15], Чарахчян К. К. [16], Хвесик М.А. [17], Шпикуляк О.Г. [18], та ін. Вчені здебільшого приділяють увагу фундаментальним засадам інституціоналізації, а перспективні напрями інституціоналізації земельних відносин на засадах сталого розвитку потребують доповнень у наукових доробках.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Визначити інститути та інституції, що покращують ефективність регулювання земельних відносин в умовах сталого розвитку щодо використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земельних ресурсів та запропонувати перспективні напрями інституціоналізації земельних відносин.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Предметом дослідження інституціоналістів було і залишається регулювання економіки, для його аналізу вони використовують більш широке коло категорій і економічних параметрів, чим це роблять економісти-неокласики зокрема, а центральна проблема

інституціонального аналізу — це організація і контроль економіки, формування і реформування її владної структури [2]. Інституційне забезпечення регулювання земельних відносин включає моделювання процесів у сферах використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земельних ресурсів через прогнозування ситуацій та прийняття відповідних управлінських рішень, саме в цьому головна проблема ефективності державного регулювання земельних відносин. Вважаємо, що покращення ефективності регулювання земельних відносин в умовах сталого розвитку забезпечуватиметься завдяки формуванню інституціонального середовища земельних відносин з базовими та новими інститутами та інституціями, що впливають на регулювання земельних відносин (рис. 1). Створення такого середовища зумовлене незадовільним станом земельних відносин у більшості регіонів України, що підтверджується аналітикою та низькою ефективністю регулювання земельних відносин, яка доведена у наших попередніх дослідженнях.

Інститути регулювання земельних відносин необхідно формувати на основі існуючих інститутів економічного, соціального та екологічного спрямування, а моделювання вирішення поставлених завдань здійснювати через інституції, які забезпечать покращення заходів з регулювання земельних відносин щодо використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земельних ресурсів.

Економічні інститути такі, як: власності, грошей та кредиту, організаційно-правових та організаційно-економічних форм, ринку та його інфраструктур, виробництва, держави та влади, оцінки, забезпечуватимуть через інституції органів державного управління (міністерства, державні комітети, регіональні управління), органів юстиції, проектно-вишуквальні організації, фіскальної та митної служб, контрольно-ревізійної інспекції, громадських спілок, асоціацій землевласників та землекористувачів (спілки, ліги, об'єднання та ін.) регулювання земельних відносин щодо використання земельних ресурсів.

Соціальні інститути, до яких віднесено інститут сім'ї та родини, праці, традицій та звичаїв, освіти через інституції органів місцевого самоврядування, судових інстанцій, органів нотаріату та адвокатури, страхових, ріелтерських компаній, агентств нерухомості, бірж, сертифікованих землевпорядних організацій, земельних банків та кредитних

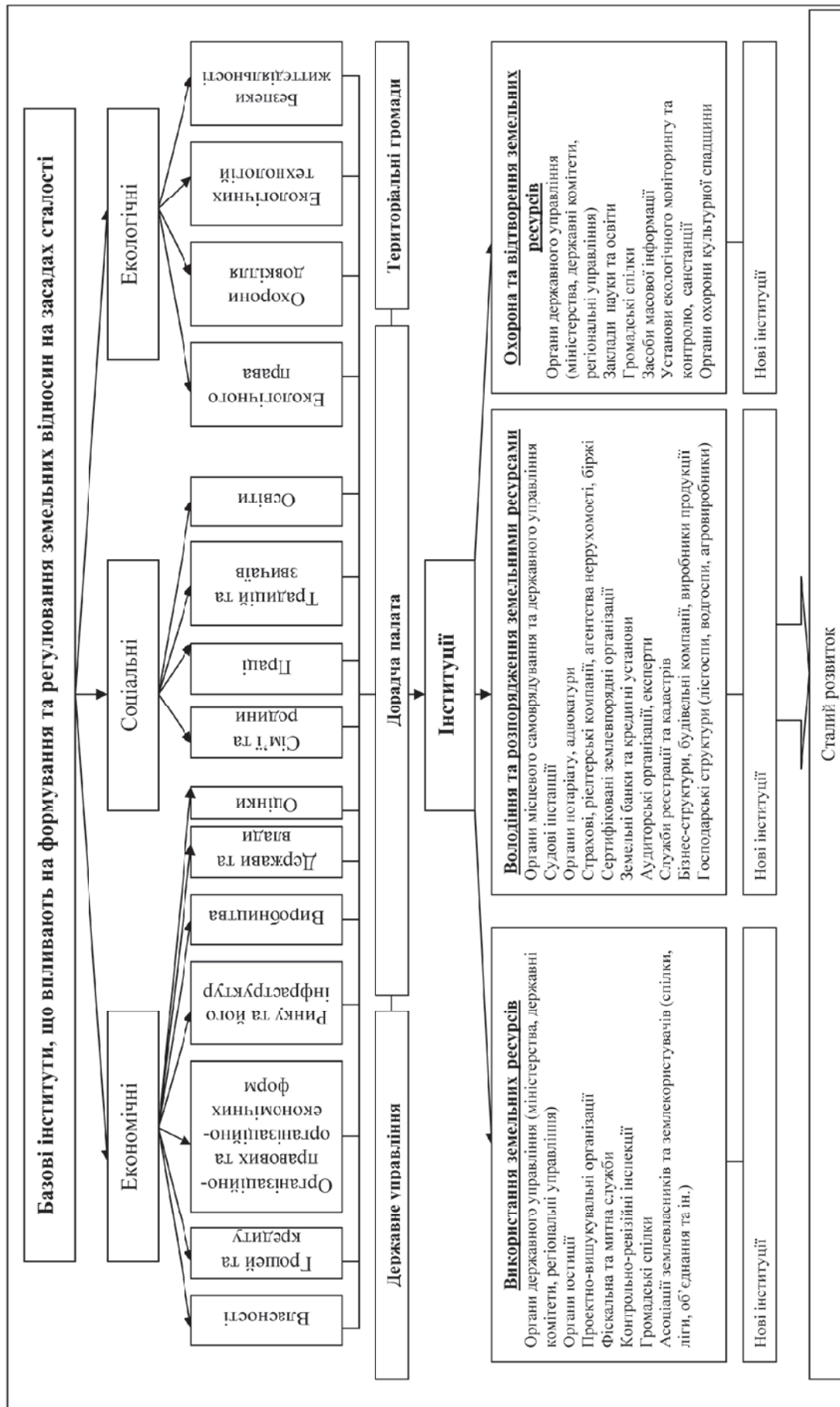

Рис. 1. Формування інституціонального середовища земельних відносин на засадах сталого розвитку

Складено автором.

установ, аудиторських організацій, експертів, служби реєстрації та кадастрів, бізнес-структур, будівельних компаній, виробників продукції, господарських структур (лісгоспи, водгоспи, агровиробники) буде здійснюватися вдосконалення заходів з регулювання земельних відносин щодо володіння та розпорядження земельними ресурсами.

А завдяки інституціям органів державного управління (міністерства, державні комітети, регіональні управління), закладів науки та освіти, громадських спілок, засобів масової інформації, установ екологічного моніторингу та контролю, санстанцій, органів охорони культурної спадщини, що сформовані на основі таких екологічних інститутів, як інститут безпеки життєдіяльності, екологічних технологій, охорони довкілля, екологічного права створюватимуться умови для поліпшення заходів з регулювання земельних відносин щодо охорони та відтворення земельних ресурсів і включатимуть не лише обмеження, а й стимули, які спонукають здійснювати ці покращення.

Консолідація базових соціо-економіко-екологічних інститутів та інституцій, на які покладені норми регулювання земельних відносин щодо використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земельних ресурсів сприятиме створенню інституту, який повинен стати одним із фундаментальних інститутів у сфері земельних відносин при переході до сталого розвитку.

Інститут регулювання земельних відносин, зважаючи на аспекти економічної теорії, вирішуватиме завдання впорядкування, формалізації та стандартизації земельних відносин; закріпить у вигляді законів норми регулювання земельних відносин; здійснюватиме перетворення використання, володіння та розпорядження, охорону та відтворення земельних ресурсів у впорядкований процес з певною структурою відносин, ієрархією влади, дисципліною, правилами поведінки; визначатиме та закріплюватиме соціальні норми, правила статусів і ролей, їх систематизацію, що спроможна задовольняти суспільні потреби суб'єктів земельних відносин. Зокрема:

1) для покращення регулювання земельних відносин щодо використання земельних ресурсів:

— формування сучасних систем моніторингу земель та ведення земельного кадастру;

— удосконалення системи реєстрації угод оренди земель, в першу чергу земель сільськогосподарського призначення;

— впровадження інструментарію дотримання необхідних сівозмін при залученні земельних ресурсів у продуктивний сільськогосподарський оборот;

— відновлення традиційної рослинницької спеціалізації для окремих адміністративних районів, де стагнація розвитку аграрного сектора призвела до "зернового перегину" та інтенсифікації екологодеструктивних та природоруйнівних процесів;

— збалансування структури сільськогосподарських земель через зменшення рівня розораності, що дасть змогу укріпити агроландшафти;

2) для подальшого розвитку регулювання земельних відносин щодо володіння та розпорядження земельними ресурсами:

— розбудова інфраструктури ринку земель через введення додаткових інституцій щодо регулювання процесів купівлі-продажу та інших форм перерозподілу земельних ресурсів;

— поступове зняття мораторію на вільний оборот сільськогосподарських земель з метою підвищення інвестиційної привабливості аграрного бізнесу і усунення дискримінаційних умов землеволодіння, які на такий час не дають можливості власникам земельних ресурсів розпоряджатися ними на свій розсуд;

— формування інституту приватної та комунальної власності на землі водного та лісового фондів через спрощення процедури зміни цільового призначення земель задля формування комунального та приватного сектора у землеволодіння трудового типу;

— інституціоналізація механізму сек'юритизації земельних та земельно-господарських активів через впровадження заставно-іпотечних відносин, у першу чергу щодо земель сільськогосподарського призначення;

— корпоратизація земельних активів через внесення земельного капіталу в статутні фонди корпоративних утворень та входження в такі утворення муніципалітетів із землями комунальної власності;

3) для стимулювання здійснення заходів з охорони та відтворення земельних ресурсів:

— диверсифікація інструментів стимулювання суб'єктів землекористування до впровадження землеохоронних та ґрунтозахисних технологій;

— впровадження компенсаційних механізмів для відшкодування негативних наслідків;

лідків для стану земель у зв'язку з техногенними аваріями та катастрофами;

— введення додаткових стимулів для землекористувачів, які реалізують природоохоронні проекти згідно з міжнародними природоохоронними конвенціями та природними директивами Європейського Союзу.

Запропонована схема інституціонального середовища земельних відносин дозволить забезпечити комплексний підхід до формування системи регуляторних пріоритетів сталого розвитку шляхом доповнення новими інституціями, на які будуть покладені функції оцінки стану земельних відносин, що сприятимуть раціональному використанню земельних ресурсів; запобігання та ліквідація впливу негативних факторів на землегосподарські системи, здійснення заходів з їх охорони та відтворення. Важливого значення для досягнення цілей сталого розвитку набувають дорадчі структури та активна участь громадських об'єднань та організацій, суспільних інституцій, приватних структур, наукових шкіл, місцевих громад, діяльність яких буде спрямована на підтримку природоохоронних ініціатив.

Також у цьому контексті ми пропонуємо як один із перспективних напрямів вдосконалення інституціонального забезпечення земельних відносин розробку та впровадження у виробничу діяльність спеціалістів земельної сфери, кодексу правил професійної етики фахівця землевпорядника та геодезиста, який регулюватиме організаційно-правові засади, професійну якість робіт та послуг, поведінку працівників у цій галузі.

Розробка кодексу правил професійної етики фахівця землевпорядника та геодезиста для земельної сфери матиме державно-суспільну цінність, адже визначатиме провідні принципи культури, поведінки, а також соціальну спрямованість земельних відносин. І саме від високої професійності та моральності фахівців землевпорядників та геодезистів залежить, як у соціальних прошарках формуватимуться етичні відносини між різними групами землекористувачів, землевласників та створюватиметься підґрунття для управлінської еліти у відповідних інституціях.

У ході професійної діяльності землевпорядників та геодезистів виникає цілий спектр різноманітних ситуацій, які зумовлюють потребу в більш дієвій системі контролю за моральними діями фахівців цієї сфери.

Професійна відповідальність є вагомою складовою державотворчих процесів на шляху до демократії. Еліта — вибрана верства суспільства, яка покликана виконувати в ньому ряд функцій: бути взірцем, навчати, управляти, спілкуватися з народом. Вона зможе мати довіру перед народом тільки тоді, коли буде професійно, високоморально виконувати ці функції, тобто буде відповідати за свої обіцянки в суспільстві [12]. Тому до повноважень фахівців землевпорядників та геодезистів віднесено питання ефективного регулювання земельних відносин та попередження порушень норм чинного земельного законодавства України.

На сьогоднішній день кадрове забезпечення у сфері топографо-геодезичної та картографічної діяльності здійснюється у відповідності Закону України "Про топографо-геодезичну та картографічну діяльність". Професійною топографо-геодезичною діяльністю можуть займатися громадяни, які мають спеціальну вищу освіту, отримали кваліфікацію інженера-геодезиста або інженера-землевпорядника, склали кваліфікаційний іспит та одержали сертифікат [6]. На підприємствах та установах різних форм власності для фахівців землевпорядного та геодезичного профілю розробляються посадові інструкції. Але кодексу правил професійної етики фахівця землевпорядника та геодезиста не існує.

Погоджуємось із твердженням Марії Пірен, яка вважає, що якість еліти залежить від того наскільки вона "прозора", відкрита для найбільш активних, освічених, здібних до інновацій людей та прошарків суспільства, а також від того, чи мають місце перепони на шляху вертикальної соціальної мобільності для випадкових людей, морально нечистих, тобто чи насправді в еліту потрапляють найбільш гідні в інтелектуальному плані люди [12]. Отже, надання якісних послуг, які задовольняють потреби клієнта і відповідають нормам чинного законодавства мають бути основою професійної характеристики фахівців землевпорядників та геодезистів.

Кодекс правил професійної етики фахівця геодезиста та землевпорядника, на наше переконання, повинен мати таку структуру:

1. Загальні положення.
2. Основні принципи етики фахівця землевпорядника та геодезиста
3. Поведінка фахівця землевпорядника та геодезиста під час здійснення професійної діяльності.

4. Відносини фахівця землепорядника та геодезиста з клієнтами.

5. Відносини фахівця землепорядника та геодезиста при здійсненні професійної діяльності з іншими органами та особами.

6. Професійна етика у взаємовідносинах із компаніями-конкурентами.

7. Дотримання норм професійної етики в громадській, науковій та публіцистичній діяльності землепорядника та геодезиста.

8. Позапрофесійна поведінка фахівця землепорядника та геодезиста.

9. Органи землепорядного та геодезичного самоврядування як суб'єкти відносин щодо забезпечення правил професійної етики.

10. Відповідальність за порушення Кодексу правил професійної етики фахівця землепорядника та геодезиста.

Сьогодні ж як феномен у земельній сфері відбувається становлення управлінської еліти, для якої кодекс фахівця землепорядника та геодезиста буде підґрунтям формування землепорядної інтелігенції, соціалізації суспільства щодо земельних відносин та перспективним напрямом розвитку інституціоналізації галузі.

Перспективними напрямками інституціоналізації земельних відносин для досягнення сталого розвитку у сфері використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земельних ресурсів сільськогосподарського призначення є:

— зняття інституціональних обмежень на вільний оборот сільськогосподарських угідь, що створить сприятливі передумови для підвищення рівня капіталізації господарського освоєння земельно-ресурсного потенціалу;

— формування інституціонального підґрунтя консолідації сільськогосподарських земель на основі оренди, кооперації та обміну ділянками для упередження процесів надмірної парцеляції та формування цілісних земельних масивів, що сприятиме уникненню "девальвації" земельного капіталу;

— розробка методологічного інструментарію консолідації сільськогосподарських земель через внесення земельних паїв в статутні фонди підприємницьких структур та кооперативних утворень, зокрема заготівельних та збутових кооперативів;

— введення обмежень на рівень концентрації сільськогосподарських земель (банку земель) одними землевласниками, зокрема інтегрованими підприємницькими структурами холдингового типу;

— введення заборони на прецеденти реституції прав власності на землі сільськогосподарського призначення в разі поглиблення співпраці між Україною та Європейським Союзом;

Перспективними напрямками інституціоналізації земельних відносин для досягнення сталого розвитку у сфері використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земель лісогосподарського призначення є:

— формування спрощеного механізму зміни цільового призначення малопродуктивних сільськогосподарських земель, які призначені для заліснення;

— введення прямого оподаткування земель лісового фонду на диференційованій основі з метою вирівнювання умов для заліснення та ведення лісового господарства;

— передача земель лісового фонду, які перебували у користуванні спеціалізованих лісогосподарських підприємств, підпорядкованих Мінагрополітики, в користування сільських територіальних громад;

— формування інституту приватної власності трудового типу на землі лісогосподарського призначення на основі заліснення земель інших категорій через використання механізму стимулювання лісовідновлювальних та агролісомеліоративних робіт;

— інституціоналізація різноманітних форм тимчасового користування землями лісогосподарського призначення через впровадження угод концесії та оренди, що не позбавляє державу прав власності на лісові активи.

Перспективними напрямками інституціоналізації земельних відносин для досягнення сталого розвитку у сфері використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земель водного фонду є:

— інституціоналізація прямого податкового регулятора, що сприятиме вирівнювання умов водокористування та сприятиме вилученню водно-ресурсної ренти на користь бюджетів різного таксономічного рівня;

— удосконалення методологічної та методичної бази нарахування та стягнення орендної плати за користування землями водного фонду, щоб усунути прояви символічності плати за користування водними активами, які перебувають у державній та комунальній власності;

— забезпечити ідентифікацію прибережних смуг водоохоронних зон через відведен-

ня їх у природі, щоб усунути прояви господарської діяльності до урізу води;

— зняття обмеження щодо перерозподілу земель водного фонду, що перебувають у комунальній власності за винятком, обов'язковості дотримання екологічних стандартів;

— інституціоналізація іпотечно-заставних операцій щодо використання цілісних водогосподарських комплексів, які включають землі водного фонду, з метою підвищення ефективності використання земель, де пройшли масштабні гідромеліоративні заходи;

— упорядкування відносин власності щодо користування землями водного фонду, які перебувають під об'єктами водогосподарської та водоохоронної інфраструктури.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

За результатами нашого дослідження очевидним є факт консолідації базових соціо-економіко-екологічних інститутів та інституцій, на які покладені норми регулювання земельних відносин щодо використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земельних ресурсів що сприятиме створенню інституту, який повинен стати одним із фундаментальних інститутів у сфері земельних відносин при переході до сталого розвитку. Розробка запропонованого нами професійного кодексу фахівця землевпорядника та геодезиста буде підґрунтям формування землевпорядної інтелігенції, соціалізації суспільства щодо земельних відносин та перспективним напрямом розвитку інституціоналізації галузі. Перспективні напрями інституціоналізації земельних відносин у сфері використання, володіння та розпорядження, охорони та відтворення земель сільськогосподарського та лісгосподарського призначення, а також водного фонду забезпечуватимуть досягнення сталого розвитку при здійсненні заходів нормативно-правового, соціально-економічного, фінансово-кредитного, організаційного, еколого-економічного спрямування, які дозволять покращити ефективність регулювання природоресурсної сфери.

Література:

1. Андерсен Б. Размышления об истоках и распространении национализма / Воображаемые сообщества. — М.: Канон, Кучково поле, 2001. — 311 с.

2. Васильева Е.Э. Институционализм как альтернатива неоклассической и марксистской экономической теории [Электронный ресурс] / Е.Э. Васильева. — Режим доступа: <http://www.ecsocman.edu.ru>

3. Гамильтон У.Х. Институциональный подход к экономической теории [Электронный ресурс] / У.Х. Гамильтон // Экономический вестник Ростов. госуд. ун-та. — 2007. — Т. 5. № 2. — С. 110—117. — Режим доступа: <http://www.ecsocman.edu.ru>

4. Голян В.А. Институциональні передумови господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу / Формування ринкових відносин в Україні. — № 1 (56). — 2006. — С. 17—22.

5. Антонио Эсташе, Давид Мартиморт. Политика, трансакционные издержки и устройство институтов регулирования [Электронный ресурс]. — Режим доступа: — <http://ie.boom.ru/Referat/Perevod.htm>

6. Закон України "Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 5-6, ст. 46; 2003 р., № 27, ст. 209, № 30, ст. 247; 2006 р., № 22, ст. 184, ст. 199; 2010 р., № 18, ст. 136; 2011 р., № 11, ст. 69).

7. Иншаков О.В. Экономические институты и институции: к вопросу о типологии и классификации / О.В. Иншаков // Социологические исследования. — 2003. — № 9 (233). — С. 42—51.

8. Campbell J.L. Institutional change and Globalization / J.L. Campbell // Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2004. — P. 1, — P. 21.

9. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр "Академія", 2000. — 864 с.

10. Нікіфоров П.О. Институційні передумови розвитку фінансового ринку / П. Нікіфоров, В. Кравець // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. — 2006. — № 90. — С. 9—11.

11. North D.C. 1994. Economic Performance through Time. American Economic Review 84: 359 — 368. Alfred Nobel Memorial Prize Lecture in Economic Science. — P. 4.

12. Пірен М.І. Політико-управлінська еліта України: соціально-психологічний аналіз: монографія / М.І. Пірен. — Чернівці — Чернівецький нац. ун-т. 2013. — 424 с.

13. Сухоруков А.І., Матюха В.В., Мовчан М.Т. Особливості інституціоналізації сфери надкористування в Україні / А.І. Сухоруков, В.У. Ма-

тюха, М.Т. Мовчан // Стратегічні пріоритети. — № 1 (10). — 2009. — С. 151—158.

14. Ткач А.А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія: навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 304 с.

15. Фесіна Ю. Ринок сільськогосподарських земель: інституціональна парадигма нових земельних відносин // Економіст. — № 12 грудень. — 2010. — С. 10—14.

16. Чарахчян К.К. Взаимодействие государственного регулирования экономики с его институциональной средой [Электронный ресурс] / К.К. Чарахчян // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. — 2007. — Вып. 31-1. — С. 66—70. — Режим доступа: [http://www.donntu.edu.ua/"Библиотека"/](http://www.donntu.edu.ua/)

17. Хвесик М.А. Інституціональні трансформації та фінансово-економічне регулювання землекористування в Україні: монографія. — Київ: Кондор, 2007. — 522 с.

18. Шпикуляк О.Г. "Інституції у розвитку та регулюванні аграрного ринку: теорія, методологія і організація": дис. на здоб. д.е.н., 08.00.03 — економіка та управління національним господарством, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки" Української академії аграрних наук. — Київ: 2009. — Україна.

References:

1. Andersen, B. (2001), *Razmyshleniya ob istokah I rasprostraneniі natsyonalizma* [Thoughts on the nationalism sources and widespreading], Kanon Puchkovo Pole, Moscow, Russia.

2. Vasilyeva, E.E. (2016), "Institutionalism as the alternative to neoclassical and marxist economic theories", Federal educational portal, available at: <http://www.ecsocman.edu.ru> (Accessed 20 June 2016).

3. Gamilton, U.H. (2007), "Institutional approach to the economic theory", *Ekonomicheskii cestnik Rostov. gosud. universiteta*, vol. 2, pp. 110—117.

4. Golian, V.A. (2006), "Institutional preconditions of the natural resources potential development", *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini*, vol. 1, pp. 17—22.

5. Estashe, A. and Martimort, D. (2016), "Policy, regulation instituts transnational costs and structure", available at: <http://ie.boom.ru/Referat/Perevod.htm> (Accessed 20 June 2016).

6. Verkhovna Rada of Ukraine (1998), Law of Ukraine "On topographical geodesic and cartographic activity" available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/353-14> (Accessed 20 June 2016).

7. Inshakov, O.V. (2003), "Economic institutes and institution: typology and classification", *Sotsiologicheskie issliedovaniya*, vol. 9, pp. 42—51.

8. Campbell, J. L. (2004), "Institutional change and Globalization", Princeton and Oxford: Princeton University Press, pp. 1—21.

9. Mocherny, S.V. (2000), *Ekonomichna encyklopedia: U trioh tomah. T. 1* [Economic encyclopedia: in three volumes. Vol. 1], Akademia, Kyiv, Ukraine.

10. Inshakov, O.V. (2003), "Economic institutes and institution: typology and classification", *Sotsiologicheskie issliedovaniya*, vol. 9, pp. 42—51.

11. North, D.C. (1994), "Economic Performance through Time", *American Economic Review*, vol. 84, pp. 359—368.

12. Piren, M.I. (2013), *Polityko-upravlinska elita Ukrayiny: socialno-psykholohichniy analiz: monohrafiya* [Political and administrative elite of Ukraine: social and psychological analysis: monograph], Chernivetskyi nacionalnyi universytet, Chernivtsi, Ukraine.

13. Suhorukov, A.I. Matiuha, V.V. and Movchan, M.T. (2009), "Soil usage institutional sphere particularities in Ukraine", *Strategichni prioriteti*, vol. 1 (10), pp. 151—158.

14. Tkach, A.A. (2007), *Instytucionalna ekonomika. Nova instytucionalna ekonomichna teoriya. Navchalny' posibnyk* [Institutional economy. New institutional economic theory. Educational manual], Centr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

15. Fesina, Y.G. (2010), "Agricultural lands market: institutional paradigm of new land relations", *Ekonomist*, vol. 12, pp. 10—14.

16. Charahchan, K.K. (2007), "State economy regulation and its institutional sphere interaction", *Nauchnyie trudy DonNTU. Seriya: ekonomicheskaya*, [Online], vol. 31-1, available at: <http://www.donntu.edu.ua/> (Accessed 20 June 2016).

17. Khvesyk, M.A. (2007), *Instytucionalni transformaciyi ta finansovo-ekonomichne rehu-livuvannya zemlekorystuvannya v Ukrayini: Monohrafiya* [Institutional transformations and finansial and economic regulation of land usage in Ukraine: Monograph], Kondor, Kyiv, Ukraine.

18. Shpykuliak, O.G. (2009), "Institutions in the agrarian market development and regulation: theory, methodology and organization", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, National scientific center "Agrarian economy institute" of the Ukrainian agrarian sciences academy, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2016 р.